

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2020

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2020—2023

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition om riksdagen statsbudgeten om 2020 (RP 29/2019 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 11.11.2019.

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2020—2023 (SRR 2/2019 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 11.11.2019.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Niina Suutarinen, finansministeriet
- ekonomidirektör Mika Niemelä, arbets- och näringsministeriet
- migrationsdirektör Sonja Hämäläinen, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Ville Heinonen, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Johanna Hautakorpi, justitieministeriet
- undervisningsråd Tiina Polo, undervisnings- och kulturministeriet
- regeringsråd Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Ismo Suksi, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Hanna Onwen-Huma, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Kaarina Myyri-Partanen, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetarskydd
- överdirektör Pasi Patrikainen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland
- direktör Tuula Säynätmäki, Mellersta Finlands TE-byrå
- utvecklingschef Helena Ewalds, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- jämställdhetsombudsman Jukka Maarianvaara, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- diskrimineringsombudsman Kirsi Pimiä, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- generalsekreterare Hannele Varsa, Delegationen för jämställdhetsärenden

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

- utredningschef Antti Kauhanen, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- äldre forskare Hannu Karhunen, Löntagarnas forskningsinstitut
- ekonomisk expert Henna Busk, Pellervon taloustutkimus PTT
- arbetskraftspolitisk expert Alli Tiensuu, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonomist Patrizio Lainá, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- ledande expert Vesa Rantahalvari, Finlands näringsliv rf
- expert Albert Mäkelä, Företagarna i Finland rf
- utvecklingschef Erja Lindberg, Finlands Kommunförbund
- verksamhetsledare Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- expert Reetta Pietikäinen, Nationella verkstadsföreningen rf.
- expert Robert Arnkil
- doktor i samhällsvetenskaper Hanna Ylöstalo.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens ekonomiska forskningscentral
- Akava ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Ett av regeringens viktigaste mål för den ekonomiska politiken är att höja sysselsättningsgraden till 75 procent före utgången av 2023. En hög sysselsättning förutsätter också en välfungerande arbetsmarknad och en aktiv sysselsättningspolitik och i synnerhet insatser för att svårssysselsatta ska komma in på arbetsmarknaden. Enligt regeringsprogrammet fästs det i de sysselsättningsfrämjande åtgärderna särskild vikt vid att åtgärderna är kostnadseffektiva och resultatrika och bidrar till social rättvisa.

För att sysselsättningsmålet ska nås krävs det att sysselsättningen stöds och hindren för sysselsättning undanröjs. Regeringen reformerar utkomstskyddet för arbetslösa och tjänsterna för arbetslösa och ökar arbets- och näringsbyråernas omkostnader och anslagen för den aktiva arbetskraftspolitiken med cirka 50 miljoner euro 2020. Arbetskraftsservicen inriktas så att de arbetslösas olika och individuella servicebehov beaktas bättre än för närvarande. Den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen underlättas och arbetsmarknadsfärdigheterna hos de invandrare som redan finns i landet förbättras, lokala avtal främjas och de högskoleutbildades inträde på arbetsmarknaden påskyndas.

Utskottet understöder regeringens åtgärder för att öka sysselsättningen och anser att det är viktigt att driva en aktivare arbetskraftspolitik på samma sätt som de övriga nordiska länderna. Utskottet påpekar dock att Finland också efter de föreslagna tilläggen satsar mindre på en aktiv arbetskraftspolitik som stöder arbetsmarknadens funktion än de övriga nordiska länderna.

För närvarande råder det i Finland samtidigt brist på både arbetstillfällen och kompetenta arbetstagare. För att underlätta situationen reformerar regeringen vuxenutbildningsstödet så att det stöder flexibla deltidstudier, och även utbildningshelheterna reformeras snabbt. Också läroavtals-

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

systemet utvecklas. Utskottet anser att åtgärder för att utveckla kompetensen är bra och viktiga. Utskottet påminner om att man vid lösningen av matchningsproblemet också bör beakta det eventuella behov av flexibel övergång av arbetstagare till uppgifter som kräver ny kompetens som klimtförändringen kan komma att medföra.

Syftet med den så kallade aktiveringsmodellen var att öka sysselsättningen och förkorta arbetslöshetsperioderna genom att motivera till aktivt arbetssökande under hela den tid arbetslösheten varar. Enligt en undersökning om konsekvenserna av aktiveringsmodellen (VATT/ Tutkimukset 189/2019) arbetade de som fick inkomstrelaterat utkomstskydd i högre grad under arbetslösheten efter att modellen tagits i bruk, och antalet personer som inte längre behövde utkomstskydd ökade. För de arbetslösa som fick FPA-förmåner var det främst arbetet under arbetslöshetstiden som ökade. Enligt intervjuer med tjänstemän vid arbets- och näringsbyråerna kan aktiveringsmodellen inte svara på den arbetslösas motivation, behov och förutsättningar, varför den anses vara ojämlig, orättvis och riktad till felaktiga kundgrupper. Modellens sysselsättningseffekter kan inte bedömas på ett tillförlitligt sätt separat från andra variabler. Utskottet understöder regeringens proposition om att slopa de skyldigheter och de nedsättningar av utkomstskyddet för arbetslösa som ingår i aktiveringsmodellen från och med den 1 januari 2020.

För att underlätta sysselsättningen och stödja små och medelstora företags tillväxt inleds ett försök med rekryteringsstöd. Syftet med försöket är att främja snabb sysselsättning av arbetslösa, uppkomsten av nya arbetsgivarföretag och företagets tillväxt genom att sänka tröskeln för att rekrytera för ensamföretagare och mikroföretag. Risken att anställa den första arbetstagaren ska sänkas genom att det skapas ett stöd för anställning av en första arbetstagare som administrativt är så lätt som möjligt. Utskottet understöder att försöket inleds. Utskottet påminner om att försöket ska genomföras så att konsekvenserna av försöket kan bedömas.

Arbetskraftsförvaltningens omkostnader

För arbets- och näringsbyråernas omkostnader föreslås i propositionen 196 miljoner euro 2020, vilket är en ökning med 24,8 miljoner euro jämfört med 2019. Avsikten är att öka den personliga servicen för arbetslösa och att trygga tillhandahållandet av olika och individuella tjänster.

Under planperioden 2020—2023 anvisas 5—10 miljoner euro per år av omkostnaderna för periodiska intervjuer och främjande av ungdomsgarantin. Omkostnaderna innehåller dessutom ett tillägg på 8 miljoner euro för 2020—2022 för yrkesvals- och karriärvägledning, digitala tjänster, utveckling av förvaltningen av sysselsättningstjänsterna och utveckling av personalens kompetens. För slutförande av arbets- och näringsförvaltningens digitaliseringsprojekt har det reserverats ett tilläggsanslag på 10 miljoner euro för 2020. Utskottet understöder anslagsposterna och betonar att en bra individuell service för arbetslösa förutsätter både tillräckliga personalresurser och fungerande och moderna informationssystem.

Utskottet har i flera tidigare utlåtanden (bl.a. AjUU 7/2018 rd, AjUU 8/2017 rd) uttryckt sin oro över arbets- och näringsbyråernas personalresurser. Utskottet har konstaterat att när personalen minskar, leder detta också till minskad aktivitet i skötseln av sysselsättningen och till att anslagen för sysselsättningstjänsterna inte kan användas fullt ut och allokeras på ett ändamålsenligt sätt. Utskottet anser att den ökning av arbets- och näringsbyråernas omkostnader som nu genomförs är

Utlåtande AJU 3/2019 rd

en viktig och bra förändring. Utskottet påpekar dock att även efter de ökningarna som nu görs är antalet anställda inom arbets- och näringsförvaltningen klart mindre i Finland än i de övriga nordiska länderna.

Lönesubvention

Regeringen har som mål att avsevärt öka användningen av lönesubvention i företag och att reformera den nuvarande lönesubventionen inom tredje sektorn. Under planperioden 2020—2023 ökas anslagen för lönesubvention med sammanlagt 20 miljoner euro enligt nivån 2023. Dessutom har anslag riktats till utbetalningsuppgifter som gäller lönesubvention och till utveckling av digitaliseringen av utbetalningsprocesserna för lönesubvention.

Avsikten är att öka användningen av lönesubvention genom att förenkla stödförfarandet, införa en elektronisk förmedlingstjänst för lönesubventionsplatser och en garanti för handläggningstiden för elektroniska tjänster och utveckla informationen på lönesubventionskortet. Den personkvot som fastställts för lönesubventionen på 100 procent till föreningar, stiftelser och registrerade religiösa föreningar 2017—2019 slopas. Dessutom ändras systemet med lönesubvention så att den individuella servicen för den som får lönesubvention utökas.

I de utredningar som utskottet fått har det konstaterats att lönesubvention främjar stödmottagarens sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden när lönesubventionen riktar sig till företag, medan sysselsättningseffekterna av lönesubvention inom den offentliga sektorn är små. Utskottet konstaterar att lönesubvention som riktas till tredje sektorn eller kommunerna i ljuset av utredningarna inte verkar vara ett fungerande verktyg när målet är att direkt få sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden och att förbättra möjligheterna att förbli sysselsatt.

Utskottet vill påpeka att tredje sektorn och kommunerna ordnar sysselsättningstjänster speciellt för de arbetslösa som behöver särskilt stöd och personlig handledning för att få jobb. De har ett svårare utgångsläge än de som styrs till företag, och därför är det inte möjligt att direkt jämföra åtgärdernas sysselsättande effekt i företag och sammanslutningar. Lönesubventionerat arbete inom tredje sektorn har andra positiva effekter än snabb sysselsättning. Arbetet ökar den sociala välfärden och livshanteringen och främjar således på lång sikt sysselsättningsmöjligheterna även på den öppna arbetsmarknaden.

Utskottet ser det som angeläget att effekterna av lönesubventionssystemet utvärderas och följs upp. Uppföljningen och konsekvensbedömningen och de resurser som riktas till den ska vara på en sådan nivå att det är möjligt att utveckla sysselsättningstjänsterna. Utskottet betonar att genomslagskraften i den uppföljande undersökningen måste bedömas ur ett bredare perspektiv än enbart med avseende på direkt sysselsättning. Lönesubventionerat arbete ökar sysselsättningsmöjligheterna och främjar det sociala välbefinnandet för de personer som inte får arbete på den öppna arbetsmarknaden. Utskottet anser att man också bör utreda om en lönesubvention som planerats och genomförts på något annat sätt eller någon annan åtgärd kunde vara en effektivare lösning än lönesubvention för svårssysselsatta.

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

Kommunförsöket för ökad sysselsättning

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Antti Rinnes regering ska kommunernas roll som anordnare av sysselsättningstjänster stärkas. Regeringen har som mål att våren 2020 inleda kommunförsök med sysselsättning, där den verksamhetsmodell för regionala sysselsättningsförsök som avslutades vid utgången av 2018 fortsätter och utvidgas. Meningen är att kommunerna ska ansvara för serviceprocessen för arbetssökande och för tillhandahållandet av sysselsättningsfrämjande tjänster. Målet med projektet är att förbättra tillträdet till arbetsmarknaden särskilt för dem som varit arbetslösa en längre tid och dem som har svag ställning på arbetsmarknaden.

Försöket handlar om omorganisering och samordning av sysselsättningstjänsterna, och det har inga direkta konsekvenser för statsbudgeten. I försöket överförs personalresurser samt rätten att besluta om användningen av sysselsättningsanslag enligt antalet kunder från staten till kommunerna. I budgeten anvisas inga tilläggsanslag för försöken, med undantag för arbets- och näringsbyråernas utvecklingspengar, som kan användas för kostnaderna för de informationssystem som projekten förutsätter. Utskottet anser det vara viktigt att tillräckliga personalresurser säkerställs för försöket och att arbetsfördelningen mellan kommunerna och arbets- och näringsförvaltningen är tydlig för att överlappningar ska kunna undvikas.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att kommunförsöken inom skötseln av sysselsättningen är viktiga och betonar att resultaten av motsvarande försök som avslutades i slutet av 2018 bör utnyttjas i försöket. Utskottet anser det vara nödvändigt att man i samband med de kommunförsök med sysselsättning som nu inleds ser till att det görs en tillräcklig undersökning av effekterna. Utöver undersökningen betonar utskottet också vikten av att åtgärder vidtas i rätt tid. Utarbetandet av en tydlig forskningsram kräver samarbete med forskare redan innan försöken inleds.

Invandrarna och sysselsättningen

För åtgärder som främjar integrationen och sysselsättningen för invandrare anvisas anslag på 12,6 miljoner euro 2020, cirka 10 miljoner euro 2021—2022 och 4,2 miljoner euro 2023. Av anslaget anvisas finansiering bland annat för en utvidgning av kommunernas multidisciplinära kompetenscenterverksamhet samt för handlednings- och rådgivningstjänsterna för invandrare, 2020 sammanlagt 8 miljoner euro och 2021—2022 sammanlagt 6 miljoner euro båda åren. Dessutom utarbetas ett mångfaldsprogram till stöd för rekryteringen av invandrare.

Sysselsättningsgraden bland invandrare är klart lägre i Finland än bland den övriga befolkningen. Utskottet anser det vara viktigt att invandrarnas sysselsättning främjas effektivare än för närvarande.

Statsminister Antti Rinnes regering har som mål att öka den arbetsrelaterade invandringen. Prioriteringen här ska vara att få arbetskraft till branscher där det råder brist på sådan samt att få experter, studerande och forskare till spets- och tillväxtbranscher inom forskning, utveckling och innovationer. Den arbetsrelaterade invandringen försvåras för närvarande av att uppehållstillståndsprocessen är långsam och komplicerad. Det finns flera olika uppehållstillstånd, och kriterierna för beviljande av tillstånd varierar beroende på vilket arbete den som kommer till landet har för avsikt att utföra.

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

I propositionen föreslås en nivåhöjning på 3 miljoner euro för 2020 för att effektivisera integrationen och behandlingen inom arbetstillståndsprocessen. Avsikten är att säkerställa en snabb och smidig handläggning av uppehållstillstånd på grund av arbete så att den genomsnittliga handläggningstiden är en månad. För att påskynda uppehållstillståndsprocessen överförs administrationen av den arbetsrelaterade invandringen från inrikesministeriet till arbets- och näringsministeriet. Utskottet påskyndar överföringen.

Arbetslivskvalitet

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understöder regeringens satsningar på utveckling av arbetslivet samt på programmet för partiellt arbetsföras arbetsförmåga, genom vilket de partiellt arbetsföras ställning på arbetsmarknaden förbättras och deras sysselsättning främjas. Genom att satsa på gott ledarskap, lärande och förnyelseförmåga kan arbetslivskvaliteten och välbefinnandet i arbetet förbättras och produktiviteten därmed ökas.

Arbetarskyddstillsynen har en central roll i förverkligandet av de mål som hänför sig till förändringarna i och utvecklingen av arbetslivet. Regeringen har som mål att öka den arbetsrelaterade invandringen, varvid också behovet av att öka övervakningen av utländska arbetstagares anställningsvillkor och arbetsförhållanden är uppenbart. Utskottet understöder regeringens förslag om att öka anslagen för arbetarskyddstillsynen med 1,5 miljoner euro 2020 för att effektivisera arbetarskyddet, bekämpningen av svart ekonomi, anställningsvillkoren och tillsynen över utländsk arbetskraft. Utskottet anser att det behövs ytterligare resurser för tillsynen över arbetarskyddet.

Forskning

Utskottet konstaterar att forskningen kring effekterna av sysselsättningsfrämjande åtgärder för närvarande är otillräcklig. Särskilt resurserna för forskning som gäller sysselsättning av personer med svag ställning på arbetsmarknaden är alltför små. På grund av bristen på forskning förblir många omständigheter som har avsevärd betydelse för främjandet av människors sysselsättning oklara eller osynliga, vilket ger en bristfällig och snäv bild av åtgärdernas verkningsfullhet.

Utskottet betonar vikten av konsekvensbedömningar som baserar sig på en bred forskning när samtliga sysselsättningsfrämjande åtgärder övervägs. Enligt den utredning som utskottet fått planeras till exempel lönesubventionsreformen utgående från endast en undersökning som är begränsad både till perspektivet och till metoderna. Utskottet anser det vara viktigt att också andra än egentliga sysselsättningseffekter beaktas när man fattar beslut som riktar sig till svårsysselsatta. Utskottet är därför oroat över lagberedningens resurser, eftersom det krävs omfattande konsekvensbedömningar och uppföljning av åtgärderna för att sysselsättningstjänsterna ska kunna utvecklas på ett ändamålsenligt sätt.

Ytterligare forskning skulle också stödja det politiska beslutsfattandet inom andra områden. Enligt vad utskottet erfar är sysselsättningsgraden för dem som är födda utanför EU klart lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna och inom EU. Utskottet anser att det finns behov av forskning till exempel om orsakerna till detta. Likaså kan man genom forskning utreda orsakerna till den stora andelen ensamföretagare i Finland.

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

Istanbulkonventionen

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (den s.k. Istanbulkonventionen), som trädde i kraft i Finland 2015, förutsätter att det inrättas ”tillräckligt många” lättillgängliga skyddshem för att offren ska kunna erbjudas en trygg in- kvartering och få hjälp på förhand. Budgetpropositionen innehåller en nivåhöjning på två miljoner euro för att öka antalet skyddshem och utveckla verksamheten. Dessutom är avsikten att en nivåhöjning på en miljon euro ska göras i finansieringen av skyddshemmen 2022. Med den finansiering som nu föreslås för 2020—2023 har det uppskattats att skyddshemsnätverket kan utvidgas till cirka 250 familjeplatser. Utskottet anser att det är sannolikt att inte heller antalet skyddshem som uppnås efter de föreslagna höjningarna är tillräckligt och inte heller uppfyller förpliktelsen enligt Istanbulkonventionen.

Utskottet understöder tilläggsansökningsarna på skyddshemsverksamheten. Utskottet konstaterar att man i arbetet mot könsrelaterat våld inte bör koncentrera sig enbart på våld mot kvinnor. I enlighet med Istanbulkonventionen ska skyddshemstjänster tillhandahållas alla personer som har utsatts för våld eller hot om våld i nära relationer, oberoende av kön. Tillgängligheten till skyddshem får inte heller vara beroende av till exempel den behövandes språk, förmögenhet, börd, sexuella läggning, ålder, hälsotillstånd eller funktionsnedsättning. För närvarande finns det minst ett skyddshem i alla landskap, men i alla landskap möjliggör skyddshemmets lokaler till exempel inte tillgängligt boende. Utskottet anser det vara viktigt att antalet platser i skyddshemmen ökas ytterligare och att skyddshemsnätverket utvecklas när det gäller såväl skyddshemstjänsternas geografiska täckning som deras lika tillgänglighet.

Artikel 10 i Istanbulkonventionen förutsätter ett samordningsorgan som ansvarar för att samordna, genomföra, bevaka och utvärdera åtgärderna för att förebygga och bekämpa alla former av våld som omfattas av konventionen. I Finland är kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet samordningsorgan. Hittills har det inte reserverats separata medel för samordningsorganets verksamhet i budgeten.

I den tillsynsrapport av Europarådets expertgrupp för åtgärder mot våld mot kvinnor och våld i hemmet, Grevio, som publicerades i september i år rekommenderas det att samordningen av genomförandet av Istanbulkonventionen anförtros en etablerad sammanslutning med ett tydligt mandat, behörighet och befogenheter, och behövliga resurser ska avsättas för detta. Utskottet anser det vara viktigt att det i budgetpropositionen föreslås att omkostnadsmomentet för myndigheter som verkar i anslutning till justitieministeriet utökas för att tillsätta en självständig och oberoende rapportör i anslutning till genomförandet av Istanbulkonventionen.

Jämställdhetsbudgetering

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser det vara viktigt att regeringen har förbundit sig att främja jämställdheten mellan könen bland annat i budgetprocessen och vid alla centrala reformer. Utskottet anser att bedömningen av budgetens konsekvenser för jämställdheten och av jämställdhetsbudgeteringen inom statsförvaltningen bör utvecklas utifrån rekommendationerna i rapporten från projektet Jämställd budgetering (Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 52/2018). Följande fem rekommendationer ska genomföras:

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

1) begreppet jämställdhetsbudgetering lanseras, 2) jämställdhetsbudgeteringen knyts till jämställdhetsmål på nationell nivå och inom varje förvaltningsområde, 3) könskonsekvensbedömningen av lagförslag utvidgas till hela den omfattande budgetprocessen, 4) det rapporteras systematiskt om budgetens konsekvenser för jämställdheten, 5) jämställdhetsbudgetering stöds politiskt och inom statsförvaltningen.

Finansministeriets anvisningar till ministerierna om beredning av budgetpropositionen innehåller sedan 2007 ett krav på att i motiveringen till förvaltningsområdets huvudtitel granska sådan verksamhet som påverkar propositionen och som har betydande konsekvenser för jämställdheten. I budgetpropositionen för 2020 har jämställdhetsinformationens synlighet förblivit mycket likartad jämfört med tidigare år, och många ministeriers skrivningar om jämställdheten är ytterst begränsade. Utskottet anser att anvisningarna för beredning av budgeten bör preciseras i syfte att förbättra kvaliteten och genomslagskraften i skrivningarna. För att genomförandet av jämställdhetsbudgetering ska lyckas krävs det att finansministeriet har en synlig roll och är huvudansvarig i ärendet.

Resurserna för jämställdhet och likabehandling

Både jämställdhetsombudsmannens och diskrimineringsombudsmannens arbetsmängd har ökat under årens lopp utan motsvarande tillägg till ombudsmännens omkostnader. Utskottet anser det vara viktigt att ombudsmännen har tillräckliga resurser för att sköta de lagstadgade uppgifterna och tillgodose medborgarnas rättssäkerhet. Således är det positivt att budgetförslaget innehåller extra satsningar för tryggnad av jämställdhetsombudsmannens och diskrimineringsombudsmannens verksamhet. Utskottet bekymrar sig dock fortfarande över huruvida resurserna för jämställdhetsarbetet och likabehandlingsarbetet som helhet är tillräckliga.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 3/2019 rd

Helsingfors 7.11.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anna Kontula vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Kim Berg sd
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Petri Honkonen cent
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Anders Norrback sv
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen
utskottsråd Maiju Tuominen.

Utlåtande AJU 3/2019 rd Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Regeringens ekonomiska politik bygger på att sysselsättningsgraden stiger till 75 procent. Ekonomiska experter bedömer dock att regeringens budgetproposition för 2020 minskar motivationen att arbeta. Budgetpropositionen ökar alltså inte sysselsättningen utan minskar den. Regeringens mål att öka sysselsättningen med 60 000 personer på beslutsbasis försvinner således allt längre bort.

Den förteckning över regeringens 25 sysselsättningsåtgärder som arbetsminister Timo Harakka presenterat är otillräcklig med tanke på det ekonomiska läget och regeringens mål. En del av åtgärderna går i princip i rätt riktning, men de saknar konkret form. De konkreta åtgärderna på listan har å sin sida små sysselsättningseffekter. Av denna anledning har arbets- och näringsministeriet inte kunnat bedöma sysselsättningseffekterna av åtgärderna.

Den enda betydande sysselsättningsfrämjande åtgärden är att höja den nedre gränsen för tilläggsdagarna inom utkomstskyddet för arbetslösa med ett år. Denna reform ökar sysselsättningen med uppskattningsvis 5 000 personer på 2023 års nivå. Inte heller denna ändring är någon egentlig ny sysselsättningsåtgärd, utan den baserar sig på ett tidigare pensionsavtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna. Enligt de undersökningar som gjorts skulle det vara mest verkningsfullt att helt undanröja den så kallade arbetslöshetsslussen som höjer arbetslösheten bland äldre.

Regeringen slopar aktiveringsmodellen i strid med sitt eget regeringsprogram utan att ersätta den med andra åtgärder. Enligt en rapport från en utredningsgrupp som leds av professor Roope Uusitalo har aktiveringsmodellen aktiverat i synnerhet arbetslösa som omfattas av inkomstrelaterat utkomstskydd. Deras arbetslöshetstid har förkortats, och de har i högre grad deltagit i aktiveringsåtgärder. Även om aktiveringsmodellen nu slopas måste man hålla fast vid den aktiva nordiska arbetskraftspolitiken. Alla ska ha rätt till ett tillräckligt utkomstskydd för arbetslösa. Den som får skydd ska på motsvarande sätt även i fortsättningen vara skyldig att aktivt söka arbete och förbättra sina egna sysselsättningsmöjligheter. Aktiveringen bör fortsätta till exempel genom att den personliga servicen för arbetslösa reformeras och stärks och genom att det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa graderas. Det är viktigt att avveckla den strukturella arbetslösheten, och därför bör kommunförsöket genomföras i tillräcklig omfattning.

I regeringens budgetproposition saknas åtgärder som snabbt stärker sysselsättningen. Dessa är utöver de ovannämnda ändringarna i utkomstskyddet för arbetslösa och arbetskraftsservicen till exempel reformen av familjeledigheterna, som stärker sysselsättningen och jämställdheten, höjningen av det skyddade beloppet vid utsökning, sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogik, främjandet av lokala avtal, påskyndandet av tillståndsförfarandena för arbetsrelaterad in- och utvandring och lindringen av beskattningen av arbete.

Regeringen betonar lönesubventionens betydelse när det gäller att främja sysselsättningen. Enligt utskottets sakkunnigutfrågningar är lönesubventionens effekter mycket begränsade. Positiva sysselsättningseffekter uppstår endast när lönesubventionen riktar sig till ett jobb inom den pri-

Utlåtande AjUU 3/2019 rd
Avvikande mening 1

vata sektorn och till en sådan arbetssökande som inte skulle bli sysselsatt utan lönesubvention. I sämsta fall kan lönesubventionen utestänga en sådan arbetstagare från arbetsmarknaden som inte har rätt till lönesubvention. I bästa fall kan den hjälpa till exempel partiellt arbetsföra att få sysselsättning. Höjningen av anslaget har dock en mycket marginell betydelse, eftersom lönesubvention inte har använts under flera år.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 7.11.2019

Arto Satonen saml
Ruut Sjöblom saml
Terhi Koulumies saml

Utlåtande AjUU 3/2019 rd Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Sannfinländarnas riksdagsgrupp vill satsa på Finland och finländarna genom att erbjuda vårt land en ny, bättre och mer rättvis riktning, inte bara för nästa år eller denna valperiod, utan också för en tid över valperioderna. Det behövs omstrukturering och nytänkande för att de nuvarande olägenheterna i vårt samhälle ska kunna åtgärdas och den ökande ojämlikheten som delar medborgarna ska kunna stoppas.

Finländarnas nationella intresse står alltid i centrum för vår politik och är själva utgångspunkten för den. Vi sannfinländare erbjuder finländarna arbete, trygghet och rättvisa. Ingen ska lämnas ensam. Alla finländare ska garanteras goda förutsättningar för framgång genom arbete och företagsamhet. Sannfinländarnas riksdagsgrupp förordar bevarad behovsprövning för arbetskraft från länder utanför EU och EES. Slopad behovsprövning kommer inte att innebära något annat än att vi får fler utbildade personer utifrån. Vi vill heller inte på detta sätt skapa en parallell arbetsmarknad för billig och utbildad arbetskraft, vilket slopad behovsprövning oundvikligen också skulle innebära. Däremot bör regeringen vidta konkreta åtgärder för att bekämpa dumpning av anställningsvillkor, svart ekonomi och arbetsrelaterad människohandel.

Vi välkomnar regeringens mål att höja sysselsättningsgraden till 75 procent före utgången av 2023. Men varken regeringsprogrammet eller planen för de offentliga finanserna innehåller några trovärdiga åtgärder för att uppnå detta mål. Enligt en prognos som finansministeriet publicerade i oktober stiger sysselsättningsgraden under den kommande regeringsperioden till 73,4 procent 2021 och 2022, varefter den sjunker med 0,3 procentenheter till 73,1 procent. Enligt finansministeriets prognos kommer sysselsättningsmålet i regeringsprogrammet alltså inte att nås under denna regeringsperiod. Men regeringen har dimensionerat utgiftssidan i sin budget utifrån antagandet att målet uppnås. När sysselsättningen blir 1,5–2 procentenheter lägre än målet, men utgifterna ändå ökar, ökar den offentliga skulden. I anslutning till detta uttryckte EU-kommissionen i oktober sin oro över de utgiftsökningar som Rinnes regering föreslagit. Kommissionen påpekade att Finlands budget hotar att avsevärt avvika från den landsspecifika rekommendation som Europeiska unionens råd antog i juli. De utgiftsökningar som regeringen kallar ”framtidsinvesteringar” är i många avseenden inte riktiga investeringar utan ett trick för att legitimera utgiftsökningar genom att flytta dem utanför ramen, trots att det inte är fråga om riktiga investeringar utan om finansiering av löpande kostnader genom försäljning av statlig egendom. Detta är varken ansvarsfull eller vettig ekonomi, och ett sådant förfarande ger inte en sann bild av läget i de offentliga finanserna.

Sannfinländarnas riksdagsgrupp anser att regeringen ska ha som centralt mål att öka sysselsättningen inom den privata sektorn och skapa nya arbetstillfällen i Finland. Välfärden skapas genom arbete, men nya jobb uppstår inte om företagens omvärld är osäker och verksamheten hindras av olika skenbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringen som har obetydliga konsekvenser för utsläppen. Om företagets verksamhet i Finland störs, flyttar industrin till länder där lagstiftningen inte är på samma nivå som i Finland, samtidigt som inhemska arbetstillfällen går förlorade. Företagens investeringsbeslut stöds inte heller av en oförutsägbar beskattningsstrategi

Utlåtande AjUU 3/2019 rd Avvikande mening 2

som saknar en tydlig linje och osäkerhet om till exempel skogsindustrin får den råvara den behöver från Finland eller om man prioriterar ökningen av kolsänkorna framför välfärd och arbetstillfällena. På motsvarande sätt försämrar höjningarna av bränslebeskattningen å ena sidan företagens konkurrenskraft särskilt utanför tillväxtcentrumen och arbetstagarnas möjligheter att ta emot arbete längre bort från sin hemort. Sannfinländarnas riksdagsgrupp motsätter sig en höjning av bränsleskatten, som försvagar arbetets lönsamhet och ökar den regionala ojämlikheten.

För att höja sysselsättningsgraden måste man skapa incitament för finländska små och medelstora företag att skapa nya heltidsjobb i Finland. Vi sannfinländare föreslår att den nedre gränsen för mervärdesbeskattningen höjs till 20 000 euro och att taket för lättnadsområdet höjs till 40 000 euro. Detta sänker tröskeln för att grunda företag, ökar antalet småföretagare och minskar den svarta ekonomin och ökar därmed skatteinflödet i samhället. Vi föreslår också en ny skattemodell som riktar sig till tillväxtföretag och där företagen kan få driftskapital av företagets resultat och kan använda vinstmedlen utan avkortning för vidareutveckling av verksamheten och för sysselsättning. Detta främjar uppkomsten av nya arbetstillfällen som i sig är lönsamma, utan särskilt stöd från samhället, betydligt mer än olika försök med lönesubvention.

Mycket stora summor av samhällets medel har satsats på invandrares integration och sysselsättning, men trots detta har sysselsättningsgraden för många invandrargrupper varit lägre än för den övriga befolkningen från år till år. Regeringen bör därför utreda hur effektiva och resultatrika de nuvarande integrations- och sysselsättningsåtgärderna för invandrare är och vidta konkreta åtgärder för att få de invandrare som redan finns i landet att arbeta. Som åtgärder ska inte användas positiv diskriminering utan en höjning av invandrarernas kompetens och språkkunskaper. I synnerhet språkutbildningen kräver utveckling, och invandrarernas eget ansvar för språkkunskaperna bör betonas. Språkutbildningen har misslyckats om en invandrare efter flera års vistelse i landet fortfarande behöver tolktjänster.

Finland behöver utbildade arbetstagare för att företagen ska kunna växa och få arbetskraft. Situationen är särskilt kritisk inom vård- och omsorgssektorn, där genomförandet av den vårddimensionering som utlovats redan i regeringsprogrammet kräver 4 000–5 000 nya arbetstagare enligt olika aktörers kalkyler. Vi sannfinländare anser att antalet nybörjarplatser vid både yrkes- och yrkesskolor bör höjas proaktivt så att man kan svara på de utmaningar som åldrandet medför och så att arbetsmarknaden har tillgång till tillräckligt med utbildad inhemsk arbetskraft. På motsvarande sätt måste universiteten få den finansiering de behöver, så att innovationsnivån i vårt land förblir hög och företagen får den högskoleutbildade arbetskraft de behöver.

Sannfinländarnas riksdagsgrupp anser att bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet är ett viktigt samhälleligt mål. Vi är särskilt oroade över att hedersvåldet ökar och anser att det är viktigt med nolltolerans för hedersvåld. Särskilt bland invandrargrupper måste man kunna föra en samhällelig debatt om kvinnors och flickors ojämlika ställning och om våldet mot kvinnor och flickor redan av den anledningen att kvinnors jämlika ställning är viktig med tanke på invandrar kvinnornas sysselsättning.

Avvikande mening

Vi föreslår

Utlåtande AjuU 3/2019 rd
Avvikande mening 2

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 7.11.2019

Rami Lehto saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf